

Mokinių delinkventinio elgesio problemų sprendimo galimybės

Delinkvencija, arba delinkventinis elgesys, apibūdinamas kaip psichologinis polinkis arba tendencija pažeisti egzistuojančias elgesio normas, t. y. akcentuojama ne tiek vaiko priklausomybė tam tikrai socialinei kategorijai, kiek jo vidinė nuostata ir polinkis pažeidinėti socialines normas. Būtent ši sąvoka vartojama dar nesuaugusio, jauno žmogaus atžvilgiu, tikintis, kad jo asmenybės socializaciją dar galima paveikti teigiama linkme. Delinkventiškam elgesiui priskiriami smulkūs nusižengimai, moralinių elgesio normų pažeidimai, kurie nesukelia rimto pavojaus ir nepadaro didelės žalos, pvz., konfliktiškas elgesys, epizodiškas alkoholio vartojimas, bėgimas iš pamokų ir kt.

Delinkventinio elgesio problemų mokykloje sprendimo būdai:

- **Nepageidaujamo elgesio sutrukdyimas** (reikalauja tam tikrų mokytojo įgūdžių, sugebėjimo vienu metu kreipti dėmesį į du ar daugiau nepageidaujamus poelgius, išnaudoti kiekvieną akimirką ir neleisti klasei sulėtinti darbo tempo).
- **Nuslopinimas** (dėmesio į netinkamą elgesį nukreipimas; skatinamas norimas elgesys, kuris yra priešingas nepageidaujamam arba pašalinimą reguliarių ar atsitiktinių stimulų, kurie lemia nepageidaujamą elgesį).

Svarbiausios elgesio pastiprinimo taisyklės

- Norimą elgesį reikia pastiprinti ir kuo dažniau.
- Ignoruoti elgesio būdus, kurie turi pasireikšti rečiau.
- Elgesio būdus, kurie turėtų pasireikšti dažniau, pastiprinti tuoj pat.
- Nenuoseklumas skatina nepageidaujamą elgesį.
- Reikia stiprinti ir elgesį, pasireiškiantį prieš pageidaujamą elgesį.
- Užuoť kovoję su nepageidaujamu elgesiu, reikia skirti daugiau dėmesio pageidaujamam elgesiui.
- Kai norimas elgesys jau įtvirtintas, reikia mažinti pastiprinimus ir palaipsniui jų visai atsisakyti.

Ką galima padaryti, siekdami keisti mokinių elgesį:

- Atrasti ir pastiprinti teigiamą elgesį.
- Ignoruoti netinkamą elgesį.
- Taikyti kuo įvairesnes pastiprinimų formas.
- Stebėti mokinių elgesio būdus, užuoť vertinus juos pagal charakterio savybes.

Rekomenduojama:

Sudaryti sutartį tarp mokytojo ir mokinių, netgi pasirašyti ją abiem pusėms raštu. **Sutartyje svarbu:**

- Nustatyti atlygį kitiems.
- Nustatyti atlygį sau.
- Nustatyti, kokie pastiprinimai (apdovanojimai) už kokius pasiekimus.
- Parengti rašytinę sutartį.
- Naudoti teigiamas formuluotes.
- Esant reikalui, sutartį patikslinti, keisti.

Siekiant konstruktyvaus tarpusavio bendravimo, svarbu žinoti paauglio elgesio motyvus:

■ Dėmesio patraukimas (aktyvus būdas: mokinys užduoda klausimus, kurie neatitinka nagrinėjamos temos, kalbasi su kitais mokiniais: pasyvus būdas: mokinys neatsako vykdyti mokytojo nurodymus, bet viską daro lėtai).

Kaip reaguoti į nepageidaujamą mokinio elgesį?

■ Netikėti veiksmai:

- Pradėti kalbėti tyliau balsu,
- Pakeisti balso tembrą, intonaciją,
- Pakartoti paskutinį žodį keletą kartų,
- Išlaikyti pauzę.

■ Dėmesio atitraukimas:

- Ignoruoti demonstratyvų mokinio elgesį,
- Akių kontaktas: įdėmiai, nesmerkiant pasižiūrėti mokiniui į akis,
- Fizinis prisitartinimas – atsistoti šalia mokinio,
- Vengti neverbalinio teigiamo palaikymo – šypsenos, pritariamo linktelėjimo galva, pagyrimo – tada, kai mokinys stengiasi pasirodyti prieš kitus.

■ Nestabdomas elgesys:

- Leisti mokiniui demonstruoti savo elgesį. Pavyzdžiui, jei mokinys pamokos metu vartoja necenzūrinius žodžius, tai tegu juos surašo į sąsiuvinį,
- Pasiūlyti grupei mokinių prisidėti prie „išsišokėlio“ veiksmų. Pavyzdžiui, jei mokinys garsiai kalba, tai tegu grupelė mokinių irgi pradeda garsiai kalbėti; kaltininkas kartu su visais nesulauks norimo dėmesio ir tokiu būdu tai daryti noras dings.

■ Dėmesio nukreipimas:

- Užduoti tiesioginius klausimus tuo metu, kai mokinys netinkamai elgiasi. Pavyzdžiui: „Ką tu galvoji šiuo klausimu“. Tokie klausimai atitraukia nuo netinkamo elgesio ir sutelkia vaiko dėmesį.
- Paprašyti pagalbos: „Prašau man išdalyti papildomą medžiagą“.
- Jei vienu metu daug mokinių neklauso, reikia pakeisti jų veiklą, atitraukiant dėmesį nuo netinkamo elgesio, pavyzdžiui, galima paprašyti atsistoti, pasiklaudyti naujos užduoties.

▼ ▼ Metodai:

- Akcentuoti mokinio elgesį, bet ne jo asmenybę,
- Aptarti poelgį vėliau,
- Kontroliuoti negatyvias mintis, nusiteikti pozityviai,
- Nedidinti įtampos, nesureikšminti situacijos,
- Su mokiniais nustatyti elgesio taisykles ir susitarti, kas bus, jei kuris nors mokinys jas pažeis.

Parengė
vyresniosios socialinės pedagogės
Ž. Michailova ir J. Dvelienė